

KRIMINĀLLIKUMA ATTĪSTĪBAS TENDENCES

DEVELOPMENT TENDENCIES OF THE CRIMINAL LAW

Evija Vīnkalna, *Mg. soc.*

Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes
Krimināltiesisko zinātņu katedras lektore

Summary

Seventy-six amendments have been made to the Criminal Law since its entry into force. The aim of the article is to focus on the tendencies in the development of the Criminal Law and the significant amendments made to it, mainly in connection with the regulation of the issues of criminalization, decriminalization, punishment and its determination.

Atslēgvārdi: attīstība, Krimināllikums, noziedzīgs nodarījums, sods, soda noteikšana

Keywords: development, the Criminal Law, criminal offence, punishment, determination of punishment

Ievads

Krimināllikuma (turpmāk – KL)¹ divdesmit piecu gadu spēkā esamības laikā tajā izdarīti septiņdesmit seši grozījumi², ar vairākiem no tiem veicot būtiskas reformas. Tā ar 2012. gada 13. decembra likumu “Grozījumi Krimināllikumā”³ veikta “kriminālsodu politikas reforma”⁴, savukārt ar 2020. gada 17. decembra grozījumiem⁵, tos kopumā vērstot “uz kriminālsodu sistēmas pilnveidošanu”, tika aizsākta nepilngadīgo kriminālatbildības reforma – arī paredzot atšķirības sodu piemērošanas un aizstāšanas kārtībā.⁶ Grozījumi nav veikti tikai KL Vispārīgās daļas III nodaļā (reglamentēti apstākļi, kas izslēdz kriminālatbildību). KL papildināts arī ar jaunām nodaļām – VIII¹ nodaļu par juridiskām personām piemērojamiem piespiedu

¹ Krimināllikuma: LV likums. Pieņemts 17.06.1998. [12.03.2024. red.].

² Izdarīto grozījumu kopskaits līdz 2024. gada 18. martam. Piemēram, 2023. gadā KL izdarīti četri; 2004. gadā – septiņi; 2005. gadā – seši grozījumi. Par vairākiem likumprojektiem vēl lemjams.

³ Grozījumi Krimināllikumā: LV likums. Pieņemts 13.12.2012. [15.03.2024. red.].

⁴ Gratkovska I. Kriminālsodu politikas reforma ir pabeigta. Jurista Vārds, Nr. 11, 2013. Pieejams: <https://m.juristavards.lv/doc/255472-kriminālsodu-politikas-reforma-ir-pabeigta/> [aplūkots 12.03.2024.].

⁵ Grozījumi Krimināllikumā: LV likums. Pieņemts 17.12.2020. [15.03.2024. red.].

⁶ Likumprojekta “Grozījumi Krimināllikumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/DE025229C-1591133C225842700427684?OpenDocument> [aplūkots 12.03.2024.].

ietekmēšanas līdzekļiem⁷ un VIII² nodaļu, paredzot mantas īpašās konfiskācijas regulējumu.⁸

Nozīmīgi grozījumi skāruši vairākus institūtus. Tā, piemēram, KL 55. pantā līdz šim izdarīti trīspadsmit grozījumi,⁹ vairums no kuriem vērsti uz nosacītas notiesāšanas piemērošanas sašaurināšanu. Atzīmējams, ka nosacītu notiesāšanu, ņemot vērā likumprojektā “Grozījumi Krimināllikumā”¹⁰ paredzēto, plānots izslēgt no KL, taču autore uzskata, ka tas vēl būtu nopietni izsverams jautājums.¹¹

Raksta mērķis ir pievērsties KL attīstības tendencēm, tajā veiktajiem būtiskajiem grozījumiem saistībā ar kriminalizācijas, dekriminalizācijas, soda un tā noteikšanas jautājumu reglamentāciju.

1. Krimināllikuma projekta koncepcijā ietvertās ievirzes

1990. gada 18. oktobrī Latvijas Republikas Augstākās Padomes Prezidijs nolēma izveidot darba grupu Latvijas Republikas kriminālkodeksa (vēlāk to nosauca par Krimināllikumu (autore, raksturojot tā projekta izstrādi, lietos tikai nosaukumu “Krimināllikums”)) izstrādāšanai. Kā atzīmējis profesors Uldis Krastiņš, darba grupa sāka krimināllikuma izstrādi, kad tā projekta koncepciju 1990. gada 13. decembrī akceptēja Latvijas Republikas Augstākā Padome un 1991. gada februārī Augstākās Padomes Prezidijs apstiprināja galīgajā veidā. Krimināllikuma projekta koncepcijā tika ietvertas tādas galvenās ievirzes kā dekriminalizācija, humānisma principa īstenošana (ietverot depenelizāciju (sodu liberalizēšanu)) un individuālās atbildības principa realizācija. Arī mūsdienās, izvirzot, izstrādājot, apspriežot un lemjot par iespējamiem grozījumiem, nozīmi nezaudē KL tapšanas procesā izvirzītie

⁷ Grozījumi Krimināllikumā: LV likums. Pieņemts 05.05.2005. [15.03.2024. red.].

⁸ Grozījumi Krimināllikumā: LV likums. Pieņemts 22.06.2017. [15.03.2024. red.].

⁹ Piemēram, Grozījumi Krimināllikumā: LV likums. Pieņemts 18.12.2003. [15.03.2024. red.].

¹⁰ Likumprojekts “Grozījumi Krimināllikumā”. Pieejams: <https://www.saeima.lv/lv/> [aplūkots 15.03.2024.].

¹¹ Rusanovs E., Lielbriede L. Būt vai nebūt nosacītas notiesāšanas institūtam Latvijas krimināltiesībās. Pirms-Ziemassvētku jampadracis par nosacītas notiesāšanas institūtu Latvijas krimināltiesībās. Jurista Vārds/Domnica, 19.12.2023 un 05.01.2024.; Ņikona L. Atteikšanās no brīvības atņemšanas nosacīti: lielāki zaudējumi vai ieguvumi? Studente Z., Studente V. Plānotie grozījumi varētu atvieglot tiesas darbu, lemjot par galīgā soda noteikšanu. Liholaja V. Kārtējo reizi kļūdainā likuma piemērošana tiek risināta ar grozījumiem Krimināllikumā. LV portāls, 14.02.2024. [aplūkots 12.03.2024.] u. c.

KL izstrādes procesam (turpmākai attīstībai, jau izdarītajiem un vēl iespējamiem grozījumiem tajā) ir pievērst uzmanība dažādās publikācijās, referēts konferencēs (Krastiņš U. Par Latvijas krimināllikumu. Latvijas Vēstnesis / Jurista Vārds, Nr. 23, 1998; Reigase A. Par Latvijas Republikas Krimināllikuma tapšanu. Latvijas Vēstnesis / Jurista Vārds, Nr. 16/17, 1998; Niedre A. Pirms un pēc Krimināllikuma izsludināšanas. Komentāri. Skaidrojumi. Viedokļi. Latvijas Vēstnesis, Nr. 222, 1998. Pieejams: <https://www.vestnesis.lv/ta/id/32321>; Krastiņš U. Krimināllikumam 10 gadi: tapšana, attīstība un perspektīva. Grām.: Latvijas Universitātes žurnāls “Juridiskā Zinātne”, Nr. 1. Rīga: Latvijas Universitāte, 2010, 5.–24. lpp.; Kāršenieks J. Noziedzīgu nodarījumu dekriminalizācijas īpatnības un ar to saistītās problēmas. Jurista Vārds, Nr. 2, 2017; Aizupe, I., Zemzars, U., Ozola, Z., Sviķe, I. S., Bidiņa, M. Krimināltiesiskās sistēmas pārmaiņas. Jurista Vārds, Nr. 1/2, 2023; Krastiņš U. Ieskats Krimināllikuma Vispārīgās daļas attīstības procesā. Jurista Vārds, Nr. 35, 2023; Neimane L. Probācijas uzraudzība nosacītas notiesāšanas vietā: vai būs mazāk vienošanās procesu. Jurista Vārds, Nr. 1/2, 2024; Zemzars U. Vienošanās process un probācijas uzraudzība kā pamatsods nosacītas notiesāšanas vietā. Jurista Vārds, Nr. 7, 2024; Ķipēna K. Kļiedējot maldinošus apgalvojumus par probācijas uzraudzību un nosacītu notiesāšanu. Jurista Vārds, Nr. 7, 2024; Kāpēc plānots atteikties no nosacītas notiesāšanas. Jurista Vārds, Nr. 1/2, 2024. Pieejams: <https://m.juristavards.lv/> [aplūkots 12.03.2024.]; u. c.).

nozīmīgie mērķi – normu savstarpējā saskaņotība, skaidrība, sankciju savstarpējais samērīgums.¹²

Atzīstams, ka pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas ar KL stāšanos spēkā 1999. gada 1. aprīlī tika noslēgta pirmā nozīmīgā un apjomīgā krimināltiesību reforma, ar ko tika ievērojami mainīta kriminālsodu politika, īstenota dekriminālizācija¹³ (piemēram, par noziedzīgu nodarījumu vairs neatzīstot nodarbošanos ar klaidonību, ubagošanu, kā arī cita veida parazītisku dzīvi (par ko atbildība bija paredzēta Latvijas kriminālkodeksa 211. pantā)).

2. Krimināllikuma grozījumu attiecināmība

Vērtējot veikto grozījumu attiecināmību, jāatzīst, ka liela to daļa saistīti ar jautājumiem par sodu, tā noteikšanu, atbrīvošanu no kriminālatbildības un soda; pirms četrpadsmit gadiem izteiktais atzinums, ka tas skaidrojams ar “nemitīgi mainīgajām konceptuālajām nostādnēm sodu piemērošanas jautājumos”, joprojām nav zaudējis aktualitāti.¹⁴

Pirmie grozījumi, kas veikti 2000. gada 18. maijā,¹⁵ saistīti ar soda jautājumiem, KL 37. panta otrajā daļā nosakot, ka “nāves sods piemērojams vienīgi tad, ja noziegums izdarīts kara laikā”. Jau KL izstrādes procesā tika izcelts nāves soda saglabāšanas jautājums,¹⁶ un, lai gan likumā nāves sodu ietvēra, salīdzinot ar iepriekš spēkā esošo regulējumu Latvijas kriminālkodeksā, tā piemērošana tika būtiski sašaurināta, paredzot nāves sodu tikai par slepkavību sevišķi pastiprinošos apstākļos.¹⁷ Minētie grozījumi balstījās uz 1999. gada 15. aprīlī pieņemto likumu “Par 1950. gada 4. novembra Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. protokolu”,¹⁸

¹² Darba grupas vadītājs – Aivars Niedre; darba grupā strādāja Pāvels Gruziņš, Uldis Krastiņš un kopš 1993. gada 7. decembra Agra Reigase. Projekta koncepcija paredzēja ne tikai izstrādāt KL projektu, bet arī grozījumus Latvijas Kriminālkodeksā*. Tika izveidoti Krimināllikuma projekta trīs varianti (redakcijas), Latvijas Vēstneša apgādā tika publicēts projekta trešais variants, Ministru kabinets Krimināllikuma projektu 1996. gada 7. augustā iesniedza Saeimai (Krastiņš U., 1998; Reigase A., 1998; Krastiņš U., 2010; Niedre A., 1998). *Latvijas PSR kriminālkodekss ar Latvijas Republikas Augstākās Padomes 1991. gada 29. augusta lēmumu tika uzskatīts par Latvijas Kriminālkodeksu (Par Latvijas PSR likumdošanas aktu piemērošanu Latvijas Republikas teritorijā: Augstākās Padomes lēmums. Pieņemts 29.08.1991. [12.03.2023. red.; zaudējis spēku 11.11.1998.]; Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Zinātniskais redaktors prof. U. Krastiņš. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 11. lpp.; Latvijas kriminālkodekss: LV likums. Pieņemts 06.01.1961. [21.02.2024. red.]; Latvijas kriminālkodekss: LV likums. Pieņemts 01.06.1961. [01.03.2024. red.; zaudējis spēku].

¹³ Gratkovska I. Kriminālsodu politikas reforma ir pabeigta. Jurista Vārds, Nr. 11, 2013. Pieejams: <https://m.juristavards.lv/doc/255472-kriminālsodu-politikas-reforma-ir-pabeigta/> [aplūkots 21.02.2024.]; Rusanovs E., Lielbriede L., 2023, 2024; Kāršenieks J., 2017.

¹⁴ Krastiņš U., 2010; Vīnkalna E. Krimināllikuma Vispārīgās daļas normu attīstība, skaidrība un saprotamība. Grām.: Tiesības un tiesiskā vide mainīgos apstākļos. Latvijas Universitātes 79. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2021. Pieejams: https://www.apgads.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/Juridiskas-konferences/JUZK-79-2021/juzk.79.56_Vinkalna.pdf [aplūkots 28.02.2024.].

¹⁵ Grozījumi Krimināllikumā: LV likums. Pieņemts 18.05.2000. [01.03.2024. red.].

¹⁶ Krastiņš U., 2010.

¹⁷ Arī nosakot, ka “nāves sods nav piemērojams personām, kuras līdz nozieguma izdarīšanai nebija sasniegušas astoņpadsmit gadu, un sievietēm”.

¹⁸ Par 1950. gada 4. novembra Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. protokolu: LV likums. Pieņemts 15.04.1999. [01.03.2024. red.].

paredzot nāves soda atcelšanu un tā paredzēšanu tikai par noziegumiem, kas izdarīti kara laikā vai kara draudu apstākļos.¹⁹ Savukārt ar 2011. gada 1. decembra likumu “Grozījumi Krimināllikumā” (stājās spēkā 2012. gada 1. janvārī)²⁰ no KL izslēgts 37. pants, pilnībā atsakoties no nāves soda.²¹

3. Nostādnes mantas konfiskācijas regulējumā

Mainīgas nostādnes vērojamas arī par mantas konfiskācijas regulējumu. KL pamata redakcijā mantas konfiskācija tika ietverta tikai kā papildsods (pilnīga (visas mantas) vai daļēja konfiskācija; sankcijās to nosakot kā obligāti vai alternatīvi piemērojamu.

Jau ar 2004. gada 12. februāra likumu “Grozījumi Krimināllikumā”²² mantas konfiskācija ietverta arī pamatsodu sistēmā, balstoties uz koncepcijā “Par izmaiņām sodu sistēmā”²³ minēto rosinājumu mantas konfiskāciju noteikt arī kā pamatsodu, paplašinot alternatīvas brīvības atņemšanai.²⁴ Kopsakarībā ar šiem grozījumiem Agra Reigase, akcentējot mantas konfiskācijas visai represīvo raksturu, paudusi pamatotu viedokli, ka pakāpeniski būtu jāierobežo tās piemērošanas nosacījumi, perspektīvā atsakoties no mantas konfiskācijas kā kriminālsoda, priekšroku dodot mantas īpašajai (speciālajai) konfiskācijai.²⁵ Atbalsts mantas konfiskācijas izslēgšanai pausts arī turpmākos gados. Tā U. Krastiņš uzsvēris, ka pamatsodu sistēmas papildināšana ar mantas konfiskāciju nav bijis pārdomāts lēmums, un rosinājis izslēgt mantas konfiskāciju no KL, tās vietā iekļaujot īpašo (speciālo) konfiskāciju.²⁶ Profesores Ārija Meikališa un Kristīne Strada-Rozenberga, izvirzot nepieciešamību atteikties no mantas konfiskācijas kā soda, izceļ “efektīvas, taisnīgas krimināltiesisko attiecību atrisināšanas” nozīmīgumu,²⁷ ko nevar attiecināt uz mantas konfiskāciju.

¹⁹ Protokola 1. pantā noteikts, ka “Nāvesods tiks atcelts. Nevienam cilvēkam šādu sodu nedrīkst piespriest vai izpildīt”, bet 2. pantā – “valstis var paredzēt savos likumos nāvesodu par noziegumiem, kas izdarīti kara laikā vai kara draudu apstākļos”; Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija. Parakstīta Romā 04.11.1950. [01.03.2024. red.].

²⁰ Grozījumi Krimināllikumā: LV likums. Pieņemts 01.12.2011. [01.03.2024. red.].

²¹ Eiropas cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 13. protokolam par nāves soda pilnīgu atcelšanu Latvija pievienojās 26.01.2012. (Eiropas cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 13. protokols par nāves soda pilnīgu atcelšanu. Pieņemts 03.05.2002. [02.03.2024. red.]).

²² Grozījumi Krimināllikumā: LV likums. Pieņemts 12.02.2004. [01.03.2024. red.].

²³ Par koncepcijas projektu “Par izmaiņām sodu sistēmā”: Ministru kabineta 20.06.2002. rīkojums Nr. 337 [01.03.2024. red.].

²⁴ Atzīmējams, ka 2005. gada 5. maija grozījumi paredz, ka mantas konfiskācija ir arī viens no juridiskām personām piemērojamiem piespiedu ietekmēšanas līdzekļiem (Grozījumi Krimināllikumā: LV likums. Pieņemts 05.05.2005. [01.03.2024. red.]).

²⁵ Reigase A. Jā vai nē – mantas konfiskācijai. Jurista Vārds, Nr. 39, 2004. Pieejams: <https://juristavards-lv.databases.lanet.lv/doc/94814-ja-vai-ve-mantas-konfiskacijai/> [aplūkots 21.02.2024.].

²⁶ Krastiņš U., 2010.

²⁷ Meikališa Ā., Strada-Rozenberga K. Pētījums “Mantas konfiskācijas tiesiskais regulējums Latvijā un Eiropas Savienībā, tās izpildes mehānisma efektivitātes nodrošināšana”, 2010, 83. lpp. Pieejams: https://www.tm.gov.lv/sites/tm/files/2020-01/Documents/lv_ministrija_imateriali_mantkonf.pdf [aplūkots 21.02.2024.]. Par mantas konfiskāciju kā soda veidu arī, piemēram, Bašs H. S. Mantas konfiskācija kā soda veids: problemātika un aktuālie jautājumi. Grām.: Latvijas Republikas Satversmei – 100. Latvijas Universitātes 80. starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2022.

Ar 2012. gada 13. decembra likumu "Grozījumi Krimināllikumā" mantas konfiskācijas kā soda piemērošanas iespējas sašaurinātas, to izslēdzot no pamatsodu sistēmas, saglabājot tikai kā papildsodu (kā bija noteikts KL pamata redakcijā;²⁸ sankcijās neparedzot kā obligāti piemērojamu, atsakoties no visas mantas konfiskācijas (saglabājot iespēju piemērot tikai daļēju konfiskāciju)). Ar grozījumiem KL 42. panta trešajā daļā arī iestrādāta norāde, ka, "nosakot mantas konfiskāciju par noziedzīgu nodarījumu pret satiksmes drošību", tā attiecināma uz transportlīdzekli (piemēram, uz KL 262. panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu).

Aicinājums apsvērt atteikšanos no mantas konfiskācijas kā soda, vērojams arī Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2015. gada 8. aprīļa spriedumā.²⁹ Atzīstot KL 36. panta otrās daļas 1. punktu, 42. pantu un 177. panta trešās daļas vārdus "konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas" par atbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam,³⁰ Satversmes tiesa vienlaikus vērsa "uzmanību uz to, ka daļa Eiropas valstu ir atteikušās no mantas konfiskācijas kā soda veida krimināltiesībās un priekšroku devušas plašākai nelegāli iegūtas mantas vai ar noziedzīgu nodarījumu saistītas mantas konfiskācijai", norādot "uz soda mērķu attīstību un vērtību maiņu Eiropas tiesiskajā telpā" un uzsverot, ka "Saeimai būtu periodiski jāpārvērtē nepieciešamība saglabāt mantas konfiskāciju kā soda veidu".³¹

Ar 2017. gada 22. jūnija grozījumiem³² arī KL iestrādāts mantas īpašās konfiskācijas regulējums jeb VIII² nodaļa. Ar grozījumiem no KL 42. panta trešās daļas izslēgts otrais teikums – "nosakot mantas konfiskāciju par noziedzīgu nodarījumu pret satiksmes drošību, attiecina to uz transportlīdzekli", bet KL 70.¹³ panta (Ar noziedzīgu nodarījumu saistītas mantas konfiskācija) ceturtajā daļā iestrādāta norāde, ka konfiskācijai var pakļaut "noziedzīgu nodarījumu izdarījušai personai piederošu transportlīdzekli, ja izdarīts noziedzīgs nodarījums pret satiksmes drošību alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē", turpmāk to

Pieejams: https://www.apgads.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/apgads/PDF/Konferences/2022/juzk-80/juzk_80_37-bass.pdf [aplūkots 01.03.2024.].

²⁸ Atzīstot, ka Latvijā ir problēmas ar piespriedes mantas konfiskācijas izpildi, koncepcijas īstenošanas darba grupa secināja, ka mantas konfiskācija nevar būt pamatsods, jo, pietiekami efektīvi neizpildot, nav iespējams sasniegt KL nostiprināto soda mērķi, šāds sods saglabājams tikai kā papildsods (Likumprojekta "Grozījumi Krimināllikumā" sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/F8EAF0BB07FCB67AC225793300488419?OpenDocument> [aplūkots 09.02.2024.]. Par Kriminālsodu politikas koncepciju: Ministru kabineta 2009. gada 9. janvāra rīkojums Nr. 6 [27.02.2024. red.; zaudējis spēku 01.01.2021.].

²⁹ Satversmes tiesas 08.04.2015. spriedums lietā Nr. 2014-34-01. Latvijas Vēstnesis, Nr. 70, 2015 (Par Krimināllikuma 36. panta otrās daļas 1. punkta, 42. panta un 177. panta trešās daļas vārdu "konfiscējot mantu vai bez mantas konfiskācijas" atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 105. panta otrajam un trešajam teikumam").

³⁰ Latvijas Republikas Satversmes 105. pantā noteikts: "Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu [...] (Latvijas Republikas Satversme: LV likums. Pieņemts 15.02.1922. [01.03.2024. red.]).

³¹ Satversmes tiesas 08.04.2015. spriedums lietā Nr. 2014-34-01, 20. p. Latvijas Vēstnesis, Nr. 70, 2015; Satversmes tiesas judikatūra. Latvijas Republikas Satversmes 105. pants: Tiesības uz īpašumu. Satversmes tiesa, 2023, 122. lpp.

³² Grozījumi Krimināllikumā: LV likums. Pieņemts 22.06.2017. [01.03.2024. red.].

paredzot kā mantas īpašās konfiskācijas veidu.³³ Domājams, ka jau ar šiem grozījumiem būtu bijis iespējams pilnībā atteikties no mantas konfiskācijas kā soda.³⁴

Atzinīgi vērtējama atteikšanās no mantas konfiskācijas nepilngadīgajam, ar 2020. gada 17. decembra grozījumiem to izslēdzot no KL 65. pantā paredzētās sodu sistēmas.

4. Atsevišķas 2012. gada 13. decembra likuma “Grozījumi Krimināllikumā” nostādnes un turpmākie grozījumi

Ar 2012. gada 13. decembra grozījumiem KL realizēta liela daļa no Kriminālsodu politikas koncepcijā ietvertajiem rosinājumiem, mazinot brīvības atņemšanas soda termiņus, cenšoties panākt soda atbilstību noziedzīga nodarījuma kaitīgumam. Ar grozījumiem KL 7. panta sestajā daļā iestrādāts arī tāds būtisks norādījums, ka gadījumā, “ja sankcijā tiek paredzēta brīvības atņemšana uz laiku ne ilgāku par pieciem gadiem, tad paredzēts arī vieglāks soda veids”, un tas nozīmē ne tikai sankcijās iekļaut alternatīvu pamatsodu brīvības atņemšanai, bet arī norāda: ja brīvības atņemšana pārsniedz piecus gadus, citi pamatsodu veidi nav paredzami.³⁵

Īpaši izceļama KL 6. panta pirmajā daļā noziedzīga nodarījuma definējumā pamatoti iestrādātā pazīme “kaitīgs”.³⁶ Jāmin, ka gan Latvijas, gan citu valstu krimināltiesībās par vienu no pamata juridiskajām kategorijām,³⁷ par vienu no centrālajiem jautājumiem atzīts noziedzīga nodarījuma jēdziens ar noteiktu pazīmju tvērumu. Pirms tika veikti grozījumi KL 6. panta pirmajā daļā, krimināltiesību doktrinā jau bija izcelts kaitīguma kā noziedzīga nodarījuma pazīmes nozīmīgums un tā ietveršanas nepieciešamība noziedzīga nodarījuma leģāldefinīcijā, jo, likumdevējam iekļaujot Krimināllikumā noziedzīga nodarījuma sastāvu, vienlaikus tiek uzsvērts arī tā kaitīgums “kādaī ar likumu aizsargātai interesei, paredzot par to smagāko juridiskās atbildības veidu – kriminālatbildību”.³⁸

³³ Ar 2022. gada 27. oktobra grozījumiem no KL 70.13 panta ceturtais daļas tika izslēgti vārdi “alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē”; pants papildināts ar piekto daļu, norādot, ka konfiskācijai pakļauj “personai piederošu transportlīdzekli, ar kuru tā izdarījusi KL 262. vai 262.1 pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu” (Grozījumi Krimināllikumā: LV likums. Pieņemts 27.10.2022. [01.03.2024. red.]).

³⁴ Atzīmējams, ka pēdējos gados mantas konfiskācija kā pamatsods piemērota: 2018. gadā – 1; 2019. – 1 gadījumā; kā papildsods: 2018. – 26; 2019. – 35; 2020. – 35; 2021. – 29; 2022. – 31 gadījumā. 2023. gadā vērojams mantas konfiskācijas kā papildsoda piemērošanas gadījumu skaita samazinājums – 8 gadījumi; bet 2024. gadā (dati līdz 2024. gada 17. martam) – 8 gadījumi. Pieejams: <https://dati.ta.gov.lv/> [aplūkots 17.03.2024.].

³⁵ Likumprojekta “Grozījumi Krimināllikumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/F8EAF0BB07FCB67A-C225793300488419?OpenDocument> [aplūkots 09.02.2024.].

³⁶ KL 6. panta pirmajā daļā noteikts: “Par noziedzīgu nodarījumu atzīstams ar nodomu (tiši) vai aiz neuzmanības izdarīts kaitīgs nodarījums (darbība vai bezdarbība), kas paredzēts šajā likumā un par kura izdarīšanu draud kriminālsods”. Ietverot kaitīguma pazīmi, KL 6. panta pirmajā daļā noteiktais noziedzīga nodarījuma jēdziens pieskaitāms pie formāli materiālajām izpratnēm.

³⁷ Monaghan N. Criminal Law: Directions. 5th Edition. New York: Oxford University Press, 2018, pp. 5–7, 16–17; Horder J. Ashworth’s Principles of Criminal Law. Eighth Edition. New York: Oxford University Press, 2016, pp. 1–3; Teivāns-Treinovskis J. Noziedzīga nodarījuma jēdziena izcelsme un attīstība. Pieejams: https://dukonference.lv/files/proceedings_of_conf/53konf/tiesibas/Teivans_Treinovskis.pdf [aplūkots 09.02.2024.].

³⁸ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A., 2008, 68. lpp.

Atzīmējams, ka ar šiem grozījumiem, novērtējot nodarījuma kaitīgumu, dekriminalizēta vilciena patvarīga apturēšana ar trauksmes bremsi bez vajadzības, par ko atbildība bija paredzēta KL 259. panta pirmajā daļā. Piemēram, ar 2020. gada 11. jūnija grozījumiem³⁹ izslēgta arī KL 260. panta pirmā daļa.⁴⁰ Savukārt ar 2017. gada 8. jūnija grozījumiem,⁴¹ novērtējot nodarījuma kaitīgumu kā atbilstošu noziedzīgam nodarījumam, KL papildināts ar 132.¹ pantu, paredzot kriminālatbildību par vajāšanu – “vairākkārtēju vai ilgstošu citas personas izsekošanu, novērošanu, draudu izteikšanu šai personai vai nevēlamu saziņu ar šo personu, ja tai ir bijis pamats baidīties par savu vai savu tuvinieku drošību”. Ar 2023. gada 15. jūnija likumu “Grozījumi Krimināllikumā”⁴² noteiktas bargākas sankcijas ne tikai KL 132.¹ pantā, bet arī 132. un 168.¹ pantā, kā arī 132. un 132.¹ pants papildināts ar otro daļu, kas, ievērojot KL 7. pantā noteikto, atzīst šādu nodarījumu jau augstāku kaitīguma pakāpi. Apsvērumi izvirzīti, piemēram, par KL 150. pantā paredzēto tvērumu, tostarp apsverot būtiska kaitējuma izslēgšanu.⁴³

Ar 2012. gada 13. decembra grozījumiem noziedzīga nodarījuma kaitīgums kā viens no kritērijiem iestrādāts arī KL 7. panta pirmajā daļā, atbilstoši klasifikācijai noziedzīgus nodarījumus iedalot kriminālpārkāpumos un noziegumos (mazāk smagos, smagos, sevišķi smagos noziegumos).

Arī KL 41. panta 2.² daļas ietvaros vērtējams izdarītā noziedzīgā nodarījuma kaitīgums, pieļaujot iespēju zināmos gadījumos naudas sodu kā pamatsodu noteikt par smagu noziegumu, par kuru KL paredzēta brīvības atņemšana uz laiku, ilgāku par pieciem gadiem, un sevišķi smagu noziegumu (gadījumos, kad sankcijā kā pamatsods naudas sods nav ietverts; atbilstoši KL 41. panta 2.² daļā noteiktajam, nevērtējot KL 49. pantā noteiktos kritērijus).

³⁹ Grozījumi Krimināllikumā: LV likums. Pieņemts 11.06.2020. [09.03.2024. red.].

⁴⁰ KL 260. panta pirmajā daļā bija paredzēta atbildība par “ceļu satiksmes noteikumu vai transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu, ja to izdarījusi persona, kas vada transportlīdzekli, un ja tās rezultātā cietušajam nodarīts viegls miesas bojājums”.

⁴¹ Grozījumi Krimināllikumā: LV likums. Pieņemts 08.06.2017. [09.03.2024. red.].

⁴² Grozījumi Krimināllikumā: LV likums. Pieņemts 15.06.2023. [09.03.2024. red.]. Ar grozījumiem KL 132.¹ panta (pirmās daļas) sankcija papildināta ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam; pants papildināts ar otro daļu: “Par tādām pašām darbībām, ja tās izdarītas pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir pirmajā vai otrajā radniecības pakāpē, vai pret laulāto vai bijušo laulāto, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājs ir vai ir bijis pastāvīgās intīmās attiecībās, vai pret personu, ar kuru noziedzīgā nodarījuma izdarītājam ir kopīga (nedalīta) saimniecība, [...]”. Personas nonāvēšana 2023. gada aprīlī Jēkabpils novadā bija pamats nepieciešamo grozījumu aktualizācijai un izdarīšanai KL saistībā ar vajāšanu un citiem noziedzīgiem nodarījumiem, kas plaši tika atspoguļots dažādos informācijas avotos (Kinca A. Mēnesi pēc sievietes slepkavības Jēkabpilī: Rusiņš nav atrasts, bērns sargā, ģimene varētu sūdzēt tiesā valstī. Latvijas Sabiedriskais medijs. Pieejams: [https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/16.05.2023-menesi-pec-sievietes-slepkavibas-jekabpili-rusins-nav-atrasts-berns-sarga-gimene-varetu-sudzet-tiesa-valsti.a508904/](https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/16.05.2023-menesi-pec-sievietes-slepkavibas-jekabpili-rusins-nav-atrasts-berns-sarga-gimene-varetu-sudzet-tiesa-valsti) [aplūkots 22.02.2024.]).

⁴³ KL 150. panta (sociālā naida un nesaticības izraisīšana) pirmajā daļā paredzot atbildību par “darbību, kas vērsta uz naida vai nesaticības izraisīšanu atkarībā no personas dzimuma, vecuma, invaliditātes vai jebkuru citu pazīmju dēļ, ja ar to radīts būtisks kaitējums”. Pazīme – būtisks kaitējums – konstatējama arī, piemērojot panta otro un trešo daļu (izņemot gadījumu, ja panta pirmajā daļā norādītā darbība saistīta ar vardarbību vai draudiem. Veicot aptauju (tiesnešu, prokuroru, zvērinātu advokātu, policijas darbinieku (Valsts policijas darbinieku) par būtiska kaitējuma saglabāšanu, viedokļi atšķiras: daļa aptaujāto atzina būtiska kaitējuma pazīmes saglabāšanu, kas, kā uzskata arī autore, ir pamatoti, pievērsties būtiska kaitējuma konstatēšanas, atzišanas jautājumiem (Kamenska A., Treļš Ē. Naida noziegumi: prakse un problēmas. Nacionālais ziņojums. Latvijas Cilvēktiesību centrs, 2017. Pieejams: https://cilvektiesibas.org.lv/media/attachments/01/03/2018/LV_brosura_internetam.pdf [aplūkots 03.03.2024.]).

No minētā secināms, ka kaitīguma izvērtējums ļauj nošķirt noziedzīgu nodarījumu no cita tiesībpārkāpuma; kaitīgums likts noziedzīgu nodarījumu klasifikācijas pamatā kā viens no kritērijiem; vērtējama arī katra atsevišķa noziedzīga nodarījuma kaitīguma pakāpe.

5. No Krimināllikuma 46. panta izrietošā soda individualizācija

Krimināllikuma projekta koncepcijā, kā iepriekš minēts, ietverta individuālas atbildības principa realizācija. Taisnīguma princips, viens no krimināltiesību principiem,⁴⁴ izpaužas arī soda individualizācijā, kas izteikti izriet no KL 46. panta nosacījumiem,⁴⁵ attiecinot arī uz papildsodu.

Tā ar 2022. gada 27. oktobra grozījumiem⁴⁶ KL 262. pants papildināts ar 1.¹ daļu,⁴⁷ sankcijā par papildsodu nosakot konkrētu tā laiku – atņemot transportlīdzekļa vadīšanas tiesības uz pieciem gadiem; KL 262. panta pirmās un otrās daļas sankcijās aizstāti vārdi “tiesības uz laiku līdz”, ar vārdiem “tiesības uz” (atņemot transportlīdzekļa vadīšanas tiesības uz pieciem gadiem); KL 262.¹ panta⁴⁸ pirmās daļas sankcijā aizstāti vārdi “tiesības uz laiku līdz” ar vārdiem “tiesības uz”.

Lai gan šādas iestrādes veidošana būtu saistāma arī ar Ceļu satiksmes likuma 62. pantā noteikto⁴⁹, ka transportlīdzekļu vadīšanas tiesības paredzēts atņemt uz noteiktu laiku, tomēr attiecībā uz kriminālsodu (transportlīdzekļa vadīšanas tiesību atņemšanu uz noteiktu laiku) netiek ņemta vērā soda individualizācija saistībā ar noteikto papildsodu.

Saistībā ar KL 46. panta trešajā daļā noteikto jāakcentē profesores Valentijas Liholajas pamatoti paustais, ka gadījumos, kad nav konstatēti ne atbildību mīkstinoši, ne atbildību pastiprinoši apstākļi, rodas jautājums par soda mēra noteikšanu, kā apspriešanas vērtu variantu piedāvājot atgriešanos pie regulējuma KL 46. pantā pirms 2013. gada 1. aprīļa.⁵⁰

⁴⁴ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A., 2008, 23.–24. lpp.

⁴⁵ KL 46. panta otrajā, trešajā daļā noteiktais paredz: “nosakot soda veidu, ņem vērā izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, kā arī vainīgā personību”, bet, “nosakot soda mēru, ņem vērā atbildību mīkstinošos un pastiprinošos apstākļus”. 2012. gada 13. decembra grozījumi paredz, kas ņemams vērā, nosakot soda veidu, kas – soda mēru. Arī likumprojekta “Grozījumi Krimināllikumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojumā (anotācijā) uzsvērts, ka soda piemērošanai jābūt individualizētai (Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS11/SaeimaLIVS11.nsf/0/F8EAF0BB07FCB67A-C225793300488419?OpenDocument> [aplūkots 09.02.2024.]).

⁴⁶ Grozījumi Krimināllikumā: LV likums. Pieņemts 27.10.2022. [09.03.2024. red.].

⁴⁷ KL 262. pantā paredzēta atbildība par transportlīdzekļa vadīšanu alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē. Tā 1.¹ daļā nosakot, ka “par transportlīdzekļa vadīšanu vai mācīšanu vadīt transportlīdzekli, ja izelpotā gaisa vai asins pārbaudē konstatētā alkohola koncentrācija asinīs pārsniedz 1,5 promiles, vai par transportlīdzekļa vadīšanu vai mācīšanu vadīt transportlīdzekli, atrodoties narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē [...]”.

⁴⁸ KL 262.¹ pants. Atteikšanās no alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko un citu apreibinošu vielu ietekmes pārbaudes un ceļu satiksmes negadījuma vietas atstāšana.

⁴⁹ Ceļu satiksmes likums: LV likums. Pieņemts 01.10.1997. [12.03.2024. red.]. Tā 62. pants – Transportlīdzekļu vadīšana alkohola reibumā vai narkotisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē.

⁵⁰ Liholaja V. Ieskats Krimināllikuma attīstības procesā. Valsts policijas koledža. Starptautiskā konference: “Krimināltiesību nozare laika virpulī – nākotnes perspektīvas (attīstības tendences) Latvijā un pasaulē” 11.10.2023.

6. Atsevišķas 2020. gada 17. decembra likuma “Grozījumi Krimināllikumā” nostādnes un to turpmākā attīstība

6.1. Soda mērķi noteiktā resocializācija kā primārā attiecībā uz nepilngadīgo

Jau ar 2012. gada 13. decembra grozījumiem tika paplašināts KL 35. panta otrajā daļā noteiktais soda mērķis (kas gan ne vienmēr, lemjot par soda piemērošanu, tiek norādīts pilnīgi),⁵¹ tostarp ietverot jaunu komponenti “resocializēt sodīto personu”. Ar 2020. gada 17. decembra grozījumiem aizsākot nepilngadīgo kriminālatbildības reformu,⁵² KL 64. panta trešajā daļā arī noteikts, ka, ievērojot “35. panta otrajā daļā noteikto soda mērķi, attiecībā uz nepilngadīgo primāra ir viņa resocializācija”.

Tā, piemēram, lemjot par soda piemērošanu personai, kas noziedzīgu nodarījumu izdarījusi, būdama nepilngadīga, tiesa, lai gan pamatoti izvērš norādes uz soda mērķa komponentēm, arī resocializāciju, tomēr tieši to neizceļ kā primāro.⁵³

6.2. Nosacīta notiesāšana un probācijas uzraudzība

Pamata redakcijā KL 55. panta pirmajā daļā tika paredzēts: ja, “nosakot sodu brīvības atņemšanas, piespiedu darba, aresta vai naudas soda veidā, tiesa, ņemot vērā izdarītā noziedzīgā nodarījuma raksturu un radīto kaitējumu, vainīgā personību un citus lietas apstākļus, iegūst pārliecību, ka vainīgais, sodu neizciešot, turpmāk neizdarīs likumpārkāpumus, tā vainīgo var notiesāt nosacīti”.

Daļa KL grozījumu ir sašaurinājuši nosacītas notiesāšanas tvērumu. Tā ar 2007. gada 8. novembra grozījumiem KL⁵⁴ nosacīta notiesāšana var tikt attiecināta tikai uz brīvības atņemšanu, kas nav ilgāka par pieciem gadiem vai arestu; ar 2012. gada 13. decembra grozījumiem – uz brīvības atņemšanu, kas ilgāka par trim mēnešiem, bet ne ilgāku par pieciem gadiem (arests kā soda veids izslēgts); ar 2020. gada 11. jūnija⁵⁵ grozījumiem attiecībā uz sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu, nosakot, ka tikai tad, ja brīvības atņemšana noteikta ne ilgāka par trim gadiem.

⁵¹ Tā, piemēram, par KL 177. panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu, lemjot par nosakāmo sodu, tiesa atzina, ka KL “noteikto soda mērķu sasniegšanai”, tas ir, lai persona B tiktu sodīta par izdarīto noziegumu un turpmāk atturētos no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas, tai par noziedzīgo nodarījumu nosakāms sods – īslaicīga brīvības atņemšana, sodot ar īslaicīgu brīvības atņemšanu uz 30 dienām (Latgales rajona tiesas 18.02.2024. spriedums lietā Nr. 13190000321. Pieejams: <https://www.tiesas.lv> [aplūkots 12.03.2024.]). Atzīstams, ka ikviens kriminālsods ir vērsti uz KL 35. panta otrajā daļā noteiktā soda mērķa sasniegšanu (piemēram, Satversmes tiesas 08.04.2015. spriedums lietā Nr. 2014-34-01, 15. punkts).

⁵² Likumprojekta “Grozījumi Krimināllikumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/DE025229C-1591133C225842700427684?OpenDocument> [aplūkots 12.03.2024.].

⁵³ Lemjot sodu par KL 185. panta otrajā daļā minētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu, atzīts, ka piespriežama brīvības atņemšana, to nosakot nosacīti, uzsverot, ka “šāds sods piemērojams, lai sasniegtu krimināltiesisko attiecību taisnīgu noregulējumu, kā arī, lai veicinātu sodītās personas veiksmīgāku iekļaušanos un resocializāciju sabiedrībā un panāktu, lai notiesātais pildītu likumus un atturētos no ziedzīgu nodarījumu izdarīšanas. Šāds sods gan soda vainīgo, gan arī brīdina pārējos sabiedrības locekļus par iespējamām sankcijām likuma neievērošanas gadījumā, līdz ar to tiks sasniegts Krimināllikuma 35. panta otrajā daļā paredzētais soda mērķis” (Latgales rajona tiesas 08.09.2023. spriedums lietā Nr. 19320111923. Pieejams: <https://www.tiesas.lv> [aplūkots 12.03.2024.]).

⁵⁴ Grozījumi Krimināllikumā: LV likums. Pieņemts 08.11.2007. [01.03.2024. red.].

⁵⁵ Grozījumi Krimināllikumā: LV likums. Pieņemts 11.06.2020. [01.03.2024. red.].

Ar 2020. gada 17. decembra grozījumiem⁵⁶ paplašinātas probācijas uzraudzības⁵⁷ piemērošanas iespējas, paredzot to arī kā pamatsodu,⁵⁸ atzīstot tās kļūšanu par pilnvērtīgu alternatīvu nosacītai notiesāšanai, norādot, ka “satura un izpildes ziņā tā ir identiska nosacītas notiesāšanas pārbaudes laika uzraudzībai”, vienlaikus izceļot atšķirību – probācijas uzraudzības nepildīšanas gadījumā tiek aizstāts tikai neizciestais soda laiks, nosacītas notiesāšanas neievērošanas gadījumā var tikt izpildīta piespriedē brīvības atņemšana pilnā apjomā.⁵⁹

Autore uzskata, ka minētā atšķirība ir būtiska, nosacītas notiesāšanas gadījumā piemērotais ir bargākais soda veids – brīvības atņemšana, ar ko arī tiek novērtēts nodarījuma kaitīgums. Likumprojektā paredzot iespēju zināmos gadījumos (pēc būtības līdzīgi, kā tas noteikts KL 41. panta 2.² daļā) probācijas uzraudzību kā pamatsodu noteikt par smagu noziegumu, par kuru KL paredzēta brīvības atņemšana uz laiku, ilgāku par pieciem gadiem, un sevišķi smagu noziegumu (gadījumos, kad sankcijā kā pamatsods probācijas uzraudzība nav ietverta), tiek mazināta KL 49. panta nozīme.

Kopsavilkums

1. Savu nozīmi arī mūsdienās nav zaudējuši Krimināllikuma tapšanas procesā izvirzītie mērķi: normu savstarpējā saskaņotība, skaidrība, sankciju savstarpējais samērīgums.
2. Liela daļa grozījumu Krimināllikumā saistīti ar sodu: tā noteikšanu, kā arī atbrīvošanu no kriminālatbildības un soda, izceļot mainīgās nostādnes sodu piemērošanā.
3. Pamatots aicinājums atteikties no mantas konfiskācijas kā soda izteikts dažādos pētījumos, tas izcelts Latvijas Republikas Satversmes tiesas 2015. gada 8. aprīļa spriedumā. Krimināllikumā iestrādājot mantas īpašās konfiskācijas regulējumu, domājams, būtu iespējams pilnībā atteikties no mantas konfiskācijas kā soda. Nozīmīga jau ir ar 2020. gada 17. decembra grozījumiem ieviestā atteikšanās no mantas konfiskācijas nepilngadīgajam.

⁵⁶ Netika pieņemts izstrādātajā likumprojektā paredzētais, ka nepilngadīgajam brīvības atņemšanu nevarēs piemērot nosacīti (Likumprojekta “Grozījumi Krimināllikumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/DE025229C-1591133C225842700427684?OpenDocument> [aplūkots 12.03.2024.]).

⁵⁷ Probācijas uzraudzība kā pamatsods piemērota: 2022. gadā – 14; 2023. g. – 53; 2024. g. – 21 gadījumā (dati līdz 2024. gada 17. martam); kā papildsods: 2022. g. – 959, 2023. g. – 761, 2024. g. – 161 gadījumā (dati līdz 2024. gada 17. martam). Pieejams: <https://dati.ta.gov.lv/> [aplūkots 17.03.2024.].

⁵⁸ Kā papildsodu probācijas uzraudzību sāka piemērot ar 2011. gada 1. oktobri personām par KL 159., 160., 161., 162., 162.¹, 164., 165. un 166. pantā minēto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanu; ar 2015. gada 1. janvāri – personām, kuras izdarījušas arī citu noziedzīgo nodarījumu. Kā papildsodu no 2022. gada 1. janvāra tiesa var noteikt probācijas uzraudzību arī, ja tā nav ietverta KL Sevišķās daļas panta sankcijā. KL Pārejas noteikumu 25.–25.² punktā arī paredzēts, par kādiem noziedzīgiem nodarījumiem probācijas uzraudzību iespējams piemērot pilngadīgai personai kā pamatsodu.

⁵⁹ Kāpēc plānots atteikties no nosacītas notiesāšanas, 2024; Likumprojekta “Grozījumi Krimināllikumā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: <https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/DE025229C1591133C225842700427684?OpenDocument> [aplūkots 12.03.2024.].

4. Taisnīguma princips, viens no krimināltiesību principiem, izpaužas arī soda individualizācijā, ko ietver Krimināllikuma 46. pantā noteiktais, attiecinot to arī uz papildsodu.
5. Ar 2012. gada 13. decembra grozījumiem paplašināts Krimināllikuma 35. panta otrajā daļā noteiktais soda mērķis, ietverot jaunu komponenti “resocializēt sodīto personu”, kas ar 2020. gada 17. decembra grozījumiem attiecībā uz nepilngadīgo noteikta kā primāra. Secināms, ka, lemjot par soda piemērošanu, ne vienmēr soda mērķi ietvertais tiek norādīts pilnīgi.
6. Nosacītu notiesāšanu, kā paredz aktuālais likumprojekts “Grozījumi Krimināllikumā”, plānots izslēgt no Krimināllikuma. Autore uzskata, ka tas vēl būtu nopietni izsverams jautājums.